

FOI MEMO

Projekt
Effekter på Ukrainas finansiella system

Sidnr
1 (30)

Projektnummer
E13899

Uppdragsgivare
Finansinspektionen

FoT-område
Inget FoT-område

Författare
Karsten Bergdahl, Andreas Johnson, Ismail Khan

Datum
2024-02-04

Memo nummer
FOI Memo 8442

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen

Innehåll

1	INLEDNING	2
1.1	SYFTE	3
1.2	METOD	3
2	EN KORT BAKGRUND TILL KRIGET	4
3	REFORMARBETET 2014 TILL 2021	5
3.1	FINANSSEKTORNS UTGÅNGSLÄGE	5
3.2	SANERING AV BANKSEKTORN	5
3.2.1	Ett omfattande reformarbete	5
3.2.2	Saneringen av banksektorn i siffror	6
3.3	DIGITALISERING	7
3.4	INRÄTTANDET AV ETT FINANSIELLT STABILITETSRÅD	7
3.5	LAGAR OCH REGLERINGAR	8
3.6	DET STATLIGA STÖDPROGRAMMET FÖR LÅNGIVNING	8
3.7	TEKNISKT BISTÅND	8
4	ÅTGÄRDER EFTER RYSSLANDS INVASION	10
4.1	BEREDSKAPSPLAN, UNDANTAGSTILLSTÅND OCH KRIGSLAGAR	10
4.2	BEGRÄNSNING AV RYSKT OCH BELARUSISKT INFLYTANDE	10
4.3	PENNINGPOLITISKA ÅTGÄRDER	11
4.4	ÅTGÄRDER AVSEENDE BANKERNA	11
4.5	ÅTGÄRDER AVSEENDE NBFi	12
4.6	VALUTABESTÄMMELSER	12
4.7	KONTANTER KONTRA KONTANTFRITT	13
4.8	STRÖMAVBROTT, CYBERHOT OCH MOLNTJÄNSTER	14
4.8.1	Strömavbrott	14
4.8.2	"Power Banking"	14
4.8.3	Den så kallade molntjänstlagen	15
4.9	PRISÖVERVAKNING OCH SKATTEREFORMER	15
4.10	NÅGRA YTTERLIGARE ÅTGÄRDER	15
5	HUR HAR DET FINANSIELLA SYSTEMET KLARAT SIG?	17
6	SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	18
7	FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER	20
8	REFERENSLISTA	21
	BILAGA 1 – NÅGRA JÄMFÖRELSE MED SVERIGE	29

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim
och den fullskaliga invasionen

FOI Memo 8442

1 Inledning

Rysslands illegala annektering av Krim 2014 samt invasionen av Ukraina i februari 2022 har fått stort genomslag på Ukrainas ekonomi. Även den finansiella sektorn har utsatts för omfattande påverkan vilket föranlett Ukraina att vidta ett antal motåtgärder. Samtidigt har det ukrainska finansiella systemet har klarat sig bättre än förväntat efter Rysslands invasion. Erfarenheterna från Ukraina kan ge värdefulla insikter för aktörer i Sverige, kring hur ett lands finansiella sektor och finansiella system kan påverkas av kris och krig, samt vilka möjligheter som finns till både förebyggande åtgärder och akut krishantering.

En genomgång av Ukrainas erfarenheter inom detta område är därför intressant av flera skäl. Den ger konkreta exempel på störningar av det finansiella systemet som krig kan medföra. Den visar även hur ett medvetet finansiellt reformarbete har förbättrat den ukrainska finanssektorns verksamhet och dess motståndskraft mot de negativa effekter och störningar som krig kan medföra. Den kan därmed ge uppslag kring vilka åtgärder som kan vara aktuella att överväga att vidta för att stärka den svenska finansiella stabiliteten och beredskapen.

1.1 Syfte

Syftet med arbetet har varit att undersöka vilka effekter det finansiella systemet i Ukraina utsatts för efter Rysslands annektering av Krim samt invasionen av Ukraina samt vilka åtgärder som Ukraina vidtagit för att hantera de utmaningar som uppstått.

För att svara på detta syfte har följande frågor väglett arbetet:

- Hur har Ukrainas finansiella system påverkats sedan Rysslands olagliga annektering av Krim samt efter Rysslands invasion 24 februari 2022?
- Vilka åtgärder har Ukraina vidtagit avseende det finansiella systemet?
- Vilket stöd har Ukrainas finansiella sektor fått från andra länder och internationella institutioner?
- Vilka egna önskemål om stöd från andra länder och internationella institutioner har Ukraina uttryckt?
- Vilka frågeställningar rörande försäkringsfrågor är intressanta för vidare analys?

Den tidsmässiga begränsningen för projektets genomförande har inte medgivit att ambitionen kunnat vara att samla all information för att uttömmande och komplett kunna besvara varje fråga.

Memot beskriver översiktligt vilka åtgärder Ukraina har vidtagit avseende det finansiella systemet. Det handlar dels om den sanering och de reformer som Ukraina genomfört för att stärka den finansiella sektorn under perioden 2014–2021 efter Rysslands annektering av Krim, dels om de åtgärder som vidtagits sedan Ryssland inledde kriget 2022.

1.2 Metod

Memot bygger på öppna källor och öppna data.

Memot är i huvudsak av kvalitativ karaktär men har vissa kvantitativa inslag. Den litteratur som gåtts igenom utgörs av artiklar som beskriver olika aspekter av den ukrainska finanssektorn både före och efter den fullskaliga invasionen. Även dokument och pressmeddelanden från ukrainska myndigheter samt internationella institutioner såsom Europeiska unionen (EU), Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken ingår i underlagen som studerats. Olika lagtexter utgör också ett viktigt underlag för studien.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

Delar av memot bygger på intervjuer med personer från både *Skandinaviska Enskilda Banken AB* (SEB) och *Sveriges riksbank*, med kunskap om det finansiella systemet i allmänhet och med god insikt i Ukrainas finanssektor generellt.

Tillsynsmyndigheter har vidtagit olika åtgärder och gjort olika förändringar över tid. Det har inte varit möjligt att fullt ut följa samtliga och det går inte med säkerhet att ge en fullständig spårbarhet när det gäller alla fattade beslut – detta gäller i synnerhet de beslut som fattats under studiens senare del, dvs. efter mitten av december 2023, då fokus varit att bearbeta och sammanställa redan insamlat materiel.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) [1] och Försvarsmakten (FM) [1] har på regeringens uppdrag [3] studerat erfarenheter och lärdomar från kriget i Ukraina ur respektive myndighets perspektiv. Både MSB och FM har tittat på området *cybersäkerhet*. Det finansiella systemet omfattas dock inte specifikt av någon av deras redovisningar.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

2 En kort bakgrund till kriget

Detta avsnitt beskriver kortfattat bakgrunden till kriget i Ukraina och bygger på två beskrivningar av Utrikespolitiska institutet (UI) [4][5].

Sovjetunionen upplöstes 1991, efter att bland annat Ukraina utropat sig som självständig stat i augusti samma år. Det har sedan dess förekommit en intern dragkamp mellan att behålla de nära banden med Ryssland, kontra ett närmande till Västeuropa.

Politiska protester, *Euromajdan*, inleddes 21 november 2013 utlösta av ett uteblivet samarbetsavtal med EU efter ryska påtryckningar. Protesterna övergick senare till ett mera allmänt missnöje med regimen. År 2014 inleddes ett folkligt uppror i Ukraina där folket gav uttryck för en stark och tydlig vilja att närma sig Västeuropa. Den ryskstödda president *Viktor Janukovyjtj* avsattes 22 februari och flydde till Ryssland.

Den västvänlige *Petro Porosjenko* tog över makten, vilket medförde ett närmande till EU. Detta medförde dock slitningar mellan ukrainsk- och rysktalande befolkningsgrupper. Den ryska oron för att väst skulle få ett ökat inflytande medförde att ryska styrkor gick in i Ukraina och annekterade halvön Krim i februari 2014. Området Donbas i östra Ukraina består av de två regionerna Donetsk och Luhansk. De ryskspråkiga separatisterna där har mer eller mindre öppet fått ryskt stöd och båda dessa provinser utropade sig 2014 till två självständiga så kallade folkrepubliker.

Konflikten med Ryssland slog mot Ukrainas ekonomi och en banksektor som redan var i dåligt skick. Detta resulterade i en makroekonomisk kris med en kraftig recession, en accelererande inflation, en nedgång för exporten och ett ökande budgetunderskott. Bruttonationalprodukten (BNP) minskade med 20 procent under perioden 2014–2015 [6]. En devalvering av hryvnian, en djup recessionen, samt konflikten med Ryssland med annektering av Krim och kriget i Donbas var bidragande faktorer.

Krisen satte bankerna i Ukraina under hård press med kraftigt stigande räntor, likviditetsbrist och ett ökat antal *nödlidande lån* (NPL)¹. Ett stort underskott i betalningsbalansen, en förtroendekris, en kraftig press på den inhemska valutan, hryvnian, resulterade i att ekonomiska fundamenta inte längre var i linje med växelkursen. Detta vållade en valutakris, vilket tvingade Ukraina att släppa den fasta växelkursen mot den amerikanska dollarn (USD).

I april 2019 valdes *Volodymyr Zelenskyj* till Ukrainas nya president. Zelenskyj tog steg mot ett närmande till både EU och Nato och han bad om omvärldens stöd till att Ukraina skulle kunna bli medlem i båda. I december 2021 lade Ryssland fram en kravlista till Nato. Ett av kraven var att Ukraina inte skulle tillåtas gå med i alliansen. Den 21 februari erkände Ryssland som enda land de två utbrytarrepublikerna Donetsk och Luhansk som ju i praktiken fått ryskt stöd ända sedan 2014. Rysslands försök att hindra det ukrainska närmandet till väst nådde kulmen tre dagar senare, den 24 februari 2022, i ett väpnat anfall och en invasion av Ukraina.

¹ Non-performing loan (NPL) är det engelska begreppet för ett *nödlidande lån*. NBU definierar ett nödlidande lån som ett lån som inte betalats. Betalningsinställelsen bestäms av det faktum att betalningar på tillgången är förfallna mer än 90 dagar, eller låntagarens oförmåga att återbetala skulden utan återtagande av säkerhet.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

3 Reformarbetet 2014 till 2021

3.1 Finanssektorns utgångsläge

Enligt IMF:s arbetspapper *Systemic Banking Crises Revisited* [7] är det endast tre länder som, när arbetspapperet publicerades 2018, under de senaste 48 åren haft mer än två systemhotande bankkriser. Argentina har haft 4 och Demokratiska republiken Kongo tre. Ukraina har haft tre: 1998–1999, 2008–2010 och 2014–2016. I *Macroprudential Policy Strategy of the National Bank of Ukraine* [8] räknar den ukrainska centralbanken, The National Bank of Ukraine (NBU), upp ett antal faktorer som bidrog till krisen 2014–2016:

- Bankerna lånade i allt för stor utsträckning ut pengar till närstående. Exempelvis 97 procent av företagslånen hos den största ukrainska banken *Privatbank* lånades ut till dess egna aktieägare.
- De statligt ägda bankerna beviljade i stor utsträckning lån till företag som tillhörde politiskt utsatta individer.
- Banksektorn led av låg likviditet och hade en betydande obalans när det gäller olika löptider.
- De svaga bankerna var i stor utsträckning sammanflätade.

Åren 2014–2016 var banksektorn svag och Ukraina drabbades av såväl en politisk som en ekonomisk kris. Det finansiella systemet dominerades av banker, vilket fortfarande är fallet. I början av år 2021 utgjorde dessa 89 [9] procent av det finansiella systemet (mätt i tillgångar inom det område NBU utövar tillsyn). Banktillgångarna var endast 30 procent av BNP år 2021 [10], vilket kan jämföras med Sverige med en motsvarande andel på 145 procent [10].

Finansinstitut som inte är banker (NBFI)² det vill säga försäkringsbolag, privata pensionsbolag, fondbolag, m.m. var underutvecklade och hade endast en liten betydelse före kriget [11].

Försäkringssektorn var fragmenterad och stocken av försäkringstillgångar motsvarade mindre än 2 procent av Ukrainas BNP i slutet av 2021. Sektorn dominerades av bilförsäkringar medan livförsäkringar precis hade börjat växa fram. Antalet riskkapital- och aktiefonder var få och de tenderade att vara små och uppbackade av internationella organisationer. Även kreditföreningar och snabblångivare var både få och små. Börsen hade endast en marginell betydelse och många företag valde att notera sig utomlands. Det ukrainska börsvärdet motsvarade endast några procent av BNP. [11][12].

NBU skriver i *Macroprudential Policy Strategy of the National Bank of Ukraine* [8] att tillsynen avseende NBFI har varit mindre noggrann. De skriver vidare att dessa institut inte utgör någon systemrisk eftersom de endast har en begränsad sammankoppling med andra aktörer – vare sig finansiella eller icke-finansiella institutioner – samt att de är relativt små. De sammanlagda tillgångarna, hos de av NBU övervakade NBFI, står för ca 10 procent av sektorns totala tillgångar.

Amerikanska dollar användes parallellt med den inhemska valutan [13][14]. Detta indikerar en brist på förtroende för den egna valutan.

3.2 Sanering av banksektorn

3.2.1 Ett omfattande reformarbete

När Ryssland annekterade Krim 2014 var alltså utgångsläget för banksektorn svagt. Det går att argumentera för att Ukrainas banksektor uppvisade ett antal karaktärsdrag som brukar prägla före detta

² NBFI är den engelska förkortningen för *Nonbank financial institution* och syftar på finansinstitut som inte är banker.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

planekonomier. Banksektorn var och är liten i förhållande till ekonomins storlek. De totala banktillgångarna 2021 motsvarade ca 30 procent av BNP vilket är en låg andel vid en internationell jämförelse [10]. I likhet med andra tidigare planekonomier i Östeuropa har Ukraina en underutvecklad banksektor som endast spelar en liten roll för ekonomin i stort.

Annekteringen av Krim och striderna i området Donbas resulterade i att Ukraina på olika sätt började reformera och stärka sitt finansiella system.

Andelen statligt ägda banker i Ukraina har ökat sedan krisen 2014–2016 och 2022 fanns fyra statligt ägda banker och deras tillgångar svarade för nästan 46 procent av alla tillgångar [16]. År 2016 förstatligades Privatbank, Ukrainas största affärsbank, för att skydda kunder och bevara den finansiella stabiliteten [17]. I mitten av 2020 stod enligt NBU de statliga bankerna för nästan 50 procent av marknaden när det gäller nettotillgångar och för drygt 60 procent när det gäller inlåningen från privatpersoner [17].

Ukraina hade, när Ryssland annekterade Krim, omfattande problem med korruption. *Transparency International* arbetar för att stoppa korruption och främja transparens. Enligt deras *Corruption Perceptions Index* (CPI) rankades Ukraina som 144:a av 177 länder 2013 [18]. Ju högre nummer i ranking, desto större problem med korruption. Motsvarande siffror 2022 var plats 122 av 180 länder [18]. De reformer som genomförts för att försöka komma tillrätta med korruptionen och öka transparensen och öppenheten i Ukraina har även bäring på banksektorn. En problematik som varit i behov av att adresseras är så kallad politisk utlåning, dvs. utlåning utan riskbedömning och som inte görs på affärsmässiga grunder samt att utlåning till statliga företag prioriteras.

År 2014 slöt EU och Ukraina ett associeringsavtal som slutligen kom att träda i kraft den 1 september 2017 [19]. Efter Rysslands invasion av Ukraina ansökte landet om medlemskap i unionen och den 23 juni 2022 beviljade Europeiska rådet Ukraina status som kandidatland. Framsteg när det gäller att genomföra politiska reformer, stärka rättsstatsprinciperna, bekämpa korruptionen och motverka penningtvätt är inte endast avgörande för att locka utländska investerare [20][21]. Dessa reformer är också avgörande för framstegen mot en EU-anslutning. Reform- och saneringsarbetet inom NBU och i den finansiella sektorn handlar bland annat om att Ukraina vill leva upp till förväntningarna enligt associeringsavtalet med EU och de krav som ställs för en EU-anslutning [22][23].

NBU stöptes successivt om för att utvecklas mot en modern centralbank med en ökad professionalisering [12]. År 2015 blev NBU självständigt och oberoende med mandat att säkerställa både prisstabilitet och finansiell stabilitet. I mitten av 2015 fick NBU inskrivet i *Law on the National Bank of Ukraine* att finansiell stabilitet är NBU:s näst viktigaste prioritet efter prisstabilitet [24]. För att uppnå prisstabilitet tillämpar NBU ett inflationsmål på 5 procent per år [25].

Ukraina har erhållit stöd från IMF i form av lån. Dessa har dock varit förknippade med motkrav på reformer. Det rör sig exempelvis om krav på införandet av lagstiftning som ska stoppa oligarkers försök att upphäva förstatligandet eller likvideringen av ukrainska banker [26].

3.2.2 Saneringen av banksektorn i siffror

NBU genomförde stresstester av banksystemet och alla banker som inte klarade testet förklarades insolventa och likviderades. I januari 2014 fanns 180 banker [17]. Tre år senare hade antalet minskat till 96 stycken [17]. Därmed hade 84 banker förklarades insolventa inom loppet av tre år. När det gäller de kvarvarande bankernas tillgångar fanns 97 procent av dessa hos de 40 största bankerna.

Det finansiella systemet i Ukraina utgjordes 2022 till 85 procent av banker. I maj 2022 var ägarförhållandena för de 71 [17] banker som då fanns kvar enligt nedan [17]:

- 4 statliga
- 23 utländska
- 44 privata.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

Av dessa banker bedöms 14 vara systemviktiga [27].

Kostnaden att rekapitalisera Privatbank när banken förstatligades 2016–2017 motsvarade 4,8 procent av BNP under respektive år [28].

3.3 Digitalisering

I Ukraina menar man att det är en hög grad av digitalisering som har gjort det möjligt att bibehålla finansiell stabilitet och att upprätthålla banksystemets funktion även under kriget [29]. Andelen digitala betalningar har ökat stadigt – andelen transaktioner online ökade från 25 procent 2014 till 45 procent 2018 [30].

Några fakta som exemplifierar digitaliseringen av banksektorn är:

- När kriget bröt ut accepterade 90 procent av handlarna betalkort [17].
- Sedan 2020 är kontantfria betalningar den viktigaste betalningsmetoden [16].
- Betalningar med kontaktlösa kort har ökat stadigt [15].
- Betalningar med kontaktlösa kort och så kallad Near-field communication (NFC) ökade från 75 procent 2021 till 85 procent av alla kontantfria betalningar 2022 [16].

Behovet av att kunna genomföra identifiering och verifiering av kunder på distans har ökat betydligt [31]. Det största offentliga systemet för digital identifiering i Ukraina är NBU:s bankID-system[31]. Under denna tid har systemet uppgraderats successivt och antalet banker och institutioner som deltar i systemet har ökat. Enligt NBU hade mer än 99 procent av de som är kund i en ukrainsk bank tillgång till systemet i mars 2023 – ett system som medger fjärråtkomst till olika tjänster. I februari 2022 använde 14 miljoner ukrainare av totalt 38 miljoner den offentligt administrerade mobilappen *Diia* [32]. Tack vare Diia har ukrainarna haft tillgång till sina elektroniska dokument, vilket i synnerhet varit av stort värde för de ukrainare som tvingats på flykt. Dessutom har man kunnat öppna bankkonton på distans genom att autentisera sig via systemet. För de människor som inte kan ta sig till ett bankkontor av olika anledningar eller för de vars banker inte har möjlighet att tillhandahålla tjänster på plats på grund av kriget har kunnat utföra sina bankärenden online.

International Institute for Management Developments (IMD) analyserar och rangordnar i vilken utsträckning olika länder tar till sig och utforskar digital teknik, som sedan kan medföra en förändring av förvaltningspraxis, affärsmodeller och samhället i allmänhet. I deras *World Digital Competitiveness* (WDC) [33] rankas Ukraina som 54:a jämfört med Sverige som var 3:a år 2021. I *Bilaga 1 – Några jämförelser med Sverige* i detta memo redovisas både Sveriges och Ukrainas ranking 2017–2021. Dessutom finns några ytterligare nyckeltal som ger en bild av nivån på digitaliseringen i båda länderna.

Det är inte enbart krigshot som påverkat Ukraina under perioden 2014–2021. Pandemin med covid-19 har haft en inverkan på företeelsen *distansarbete* [34]. Under perioden efter pandemin, fram tills Rysslands invasion, har man bland annat inom NBU etablerat väl fungerande rutiner för distansarbete. Det innebär att de flesta av NBU:s medarbetare kan lösa sina uppgifter utan att behöva vara på den ordinarie arbetsplatsen. Det har gjort att NBU:s personal har förutsättningar för att kunna fortsätta bedriva sin verksamhet från olika platser i landet i Ukraina. [35][36]

3.4 Inrättandet av ett finansiellt stabilitetsråd

Genom ett presidentdekret 24 mars 2015 inrättades *Financial Stability Council* (FSC)³ i syfte att säkerställa en effektiv samordning mellan NBU och andra finansiella tillsynsmyndigheter [37].

³ FSC är ett forum där företrädare för det ukrainska finansdepartementet, National Bank of Ukraine (NBU), National Securities and Stock Market Commission (NSSMC), National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets (NCFS) och Deposit Guarantee Fund (GDF) regelbundet träffas.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

I samband med utformningen av FSC genomfördes överläggningar med experter från både Världsbanken och andra internationella institutioner. Från Ukrainas sida var man mån om att studera motsvarande råd i andra länder för att så långt som möjligt kunna komma fram till bästa möjliga praxis. [38]

FSC:s mandat är att identifiera, och i god tid mildra, risker som hotar stabiliteten i det inhemska finanssystemet. Rådet utgör ett forum för diskussioner som rör systemrisker som kan hota den inhemska finansiella stabiliteten. FSC möttes första gången i april 2015.

I rådets första publicerade rapport [39] anger FSC att möten ska genomföras kvartalsvis såvida inte omständigheterna kräver fler. Tabell 1 visar antal möten som faktiskt genomförts sedan 2015.

2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023
6	7	3	3	5	2	4	5

Tabell 1. Antal möten genomförda av FSC (Brutna räkenskapsår augusti/juli). Källa: *Financial Stability Council Report on Activities* för respektive period.

3.5 Lagar och regleringar

NBU genomförde stresstester av banksystemet och alla banker som inte klarade testet förklarades insolventa och likviderades. Reservkraven höjdes och övervakningen blev striktare. Krav på *Liquidity coverage ratio* (LCR) infördes 2018 [40] och 2021 infördes även krav på *Net stable funding ratio* (NSFR) [41]. Enligt NBU ökade man stegvis riskvikten på konsumentkrediter mellan 2021 och 2022 [42].

Det av EU, genom EU4Business, beställda projektet *Strengthening the Regulation and Supervision of the Nonbank Financial Market* (EUFINREG) [43] har bistått ukrainska myndigheter att stärka både regelverket och deras tillsynsmetoder. I september 2019 antogs lagen *On certain amendments to laws of Ukraine on improved function of state regulation of financial services markets* – den så kallade *Split Law* [44]. Lagen syftar till att stärka tillsynen av finanssektorn. Den tidigare tillsynsmyndigheten *National Commission for State Regulation of Financial Services Markets* (NCFS) lades ner och istället fördelades dess tillsynsansvar mellan NBU och *National Securities and Stock Market Commission* (NSSMC). NBU tog över tillsynen av försäkrings-, leasing- och factoringföretag, kreditföreningar, pantbanker och kreditinstitut. NSSMC blev tillsynsmyndighet för privata pensionsfonder och byggnadsfonder. Avsikten med *Split Law* är att göra tillsynen och riskbedömningen effektivare och mer proaktiv.

3.6 Det statliga stödprogrammet för långivning

Den 3 februari 2020 godkände den ukrainska regeringen det statliga stödprogrammet *Affordable Loans* 5-7-9 % till stöd för att skapa och expandera inhemska små och medelstora företag (SME)⁴ [45]. Stödprogrammet är ett sätt att stödja livskraftiga företag och avsikten är att öka andelen hälsosamma krediter. De tre möjliga utlåningsräntorna – 5, 7 eller 9 procent – beror på verksamhetens storlek och lånets löptid.

3.7 Tekniskt bistånd

Augusti 2015 tillkännagav NBU att man haft ett första styrgruppsmöte inom ramen för EU:s *Technical Assistance Project* (avseende *Technical Assistance in the Financial Sector's Priority Areas*). Projektet ska bistå den finansiella sektorn att reformeras. På så sätt ska finansmarknaden stabiliseras, säkras och

⁴ SME är den engelska förkortningen för *small and medium-sized enterprises*.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

effektiviseras. Inom ramen för projektet ska bland annat Basel II⁵-principerna implementeras och den befintliga ramen för finansiell rapportering ska förbättras genom att införa XBRL⁶-taxonomin. [46]

NBU och NSSMC vände sig till *European Bank for Reconstruction and Development* (EBRD) med ett önskemål beträffande tekniskt bistånd till stöd för reformer och utveckling av Ukrainas finansiella system. Ett särskilt önskemål rör finansieringen avseende inrättandet av två projektledningskontor med ansvar för reformeringen av finanssektorn (FSR PMOs). FSR PMOs blev operativa i juni 2017 (fas 1). I maj 2018 godkände EBRD en förlängning av projektet till juni 2019 (fas 2). [47]

⁵ Basel II är det regelverk gällande bankernas kapitalkrav som trädde i kraft i Sverige och övriga EU-länder den 1 januari 2007 [48].

⁶ eXtensible Business Reporting Language (XBRL) är en internationell standard för såväl lagring, överföring som presentation av finansiell information oberoende av datorsystem [49].

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim
och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

4 Åtgärder efter Rysslands invasion

4.1 Beredskapsplan, undantagstillstånd och krigslagar

Det har redan tidigare påpekats att annekteringen av Krim och striderna i regionen Donbas resulterade i att Ukraina på olika sätt började reformera och stärka sitt finansiella system. Tack vare reformarbetet 2014–2021 var Ukrainas finanssektor i avsevärt bättre skick vid krigets utbrott 2022 än vad som var fallet 2014 och hade därmed en betydligt bättre motståndskraft. Detta har Ukraina haft stor nytta av det och är en viktig förklaring till att det finansiella systemet klarat sig bättre än förväntat efter Rysslands invasion. I detta avsnitt ges en översikt över de åtgärder som vidtagits efter invasionen för att bibehålla motståndskraften.

Ukraina har lyckats bibehålla en stabil och oavbruten drift av banksystemet som har varit fullt operativt sedan kriget inleddes. Det kan tillskrivas en koordinerad insats av såväl NBU som de olika bankerna. I april 2022 fungerade ungefär 75 procent av de systemviktiga bankernas bankkontor – på de platser där det inte var fara för de anställdas liv. Bankkontor har tillfälligt behövt stängas i områden där strider pågått och de flesta banker har haft möjlighet att flytta både personal och dokument till säkra platser.

Det har varit viktigt att både myndigheter och privata aktörer vet hur man ska agera. Detta har åtminstone till del kunnat åstadkommas genom tidigare samarbete och övningar mellan NBU, bankerna och statliga myndigheter. Förberedelsearbetet har givetvis även kompletterats med aktiva åtgärder efter invasionen.

Det har sedan Rysslands fullskaliga invasion den 24 februari 2022 rått undantagstillstånd i Ukraina och särskilda krigslagar tillämpas. Ukraina tog redan 2014 fram en beredskapsplan och med händelserna 2014 färskt i minnet har NBU förberett sig sedan dess [36][45]. När den fullskaliga invasionen inleddes kunde NBU sätta den utarbetade planen i verket för att på så sätt säkra en stabil funktion både hos NBU och inom banksystemet. NBU kunde tack vare beredskapsplaneringen snabbt införa nödvändiga restriktioner. NBU har varit en central aktör och redan under krigets första dag vidtog NBU åtgärder i syfte att bibehålla stabiliteten i finanssektorn [50]. NBU:s olika beslut var i huvudsak inriktade mot att banksystemet skulle fortsätta fungera och att undvika devalvering av den egna valutan och kapitalflykt utomlands. NBU ingrep också för att motverka Rysslands och Belarus inflytande på den finansiella sektorn, se avsnittet 4.2 nedan.

4.2 Begränsning av ryskt och belarusiskt inflytande

Transaktioner i både ryska och belarusiska rubel har förbjudits [51]. Vidare har NBU förbjudit banker att tillåta uttag från konton för invånare i Ryssland och Belarus i Ukraina [51] och att köpa eller sälja utländsk valuta [52].

Den 24 februari antog NBU en resolution som tillåter likvidation av ryskkontrollerade banker. Dessutom gjorde NBU det möjligt att avskaffa ackrediteringen av ryska banker enligt krigslagstiftningen. NBU förbjöd även ryska invånare att delta i förvaltningen av banker i Ukraina [53] och vägrade att ge blanco refinansieringslån till banker med ryska aktieägare [54].

Det infördes ett förbud mot att utföra valutatransaktioner:

- där en av aktörerna är en juridisk eller fysisk person registrerad respektive permanent bosatt i Ryssland eller i Belarus
- för att fullgöra förpliktelser gentemot juridiska personer eller individer som är registrerade respektive permanent bosatta i Ryssland eller i Belarus.

Ryssland har försökt införa ryska rubel i de ockuperade områdena. Detta har NBU påtalat för den ukrainska åklagarmyndigheten som kan ta upp detta i en framtida relevant internationell tribunal eller domstol [55].

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim
och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

4.3 Penningpolitiska åtgärder

NBU beslutade om att göra ett uppehåll avseende ambitionen att uppfylla inflationsmålet. NBU aviserade dock att man avsåg att återuppta inflationsmålet när den finansiella och ekonomiska situationen normaliserats. Den 2 juni 2022 höjde NBU styrräntan från 10 procent i januari till 25 procent [56]. Det medförde att bankerna höjde sina inlåningsräntor för att öka sparandet i hryvnia – ett bidrag till att öka stabiliteten i banksystemet. Styrräntan har sedan successivt sänkts till 22 procent i juli 2023 [57], till 20 procent i september [58], till 16 procent i oktober [59] och till 15 procent i december [60] samma år. Enligt NBU var detta ett avgörande steg för att skydda medborgarnas inkomster och besparingar i hryvnia samt öka attraktionskraften för olika tillgångar i hryvnia, inklusive statsobligationer.

För att skaffa den nödvändiga finansieringen av budgetunderskottet har det ukrainska finansdepartementet emitterat en serie krigsobligationer som kunnat köpas av både ukrainska juridiska personer och privatpersoner samt utländska investerare med vilja att stödja Ukraina. Huvuddelen köptes dock av NBU. NBU betonar att deras finansiering av statsbudgeten genom att köpa ukrainska inhemska statsobligationer från det ukrainska finansdepartementet är en av kriget påtvingad åtgärd. NBU säger att de endast kommer att finansiera kritiska statliga utgifter på detta sätt och att de avser kommunicera sådana transaktioner så öppet som möjligt. NBU betonade också sin fortsatta beredskap att samarbeta med regeringen för att attrahera den internationella finansiering som krävs för att ta itu med humanitära frågor och Ukrainas återuppbyggnad efter kriget. [61][62][63]

Som påtalats ovan hjälpte NBU inledningsvis till att finansiera en stor del av budgetunderskottet 2022 genom att köpa statsobligationer. Under de omständigheter som rådde var detta viktigare än att prioritera inflationen. Detta sätt att finansiera statsbudgeten upphörde dock under 2023 då den inhemska upplåningen kommit igång och Ukraina erhållit omfattande ekonomiskt stöd [64]. Allmänt kan sägas att Ukraina erhållit internationellt stöd från bland annat USA, EU, IMF, Världsbanken och EBRD [65]. *Ukraine Support Tracker* är en databas över bistånd som ett antal regeringar, bland annat inom EU och G7, utlovat Ukraina sedan den 24 januari 2022 [66].

4.4 Åtgärder avseende bankerna

När kriget inleddes justerade NBU reglerna för banksystemet så att de anpassades till de krigslagar som infördes [51]. NBU:s mål var att säkerställa bankkontorens fortsatta verksamhet på de orter där säkerhetsaspekterna medgav detta – bland annat skulle invånarna ges tillgång till sina bankfack och uttagsautomater skulle fyllas på. När det gäller kontantfria betalningar infördes inga restriktioner, utan NBU uppmanade snarare tydligt till att göra digitala betalningar. Banker förbjöds att utfärda och distribuera digitala pengar [51].

Maximalt 100 000 UAH i kontanter fick tas ut per dag. Dessutom infördes ett fullständigt förbud mot att ta ut kontanter i utländsk valuta (detta förbud kom att hävas relativt kort därefter, se *avsnitt 4.6*). Restriktionerna gällde inte företag som agerade på en myndighets vägnar eller genomförde mobiliseringsplaner. Restriktionerna gällde inte heller invånare i områden som hotades av ockupation (de kunde utan restriktioner ta ut kontanter både i nationell och utländsk valuta [67] – förutsatt att de fanns tillgängliga på bankkontoren). Förbud att betala ut utdelningar utom på preferensaktier infördes [68].

NBU lättnade på övervakningen av banksektorn och avbröt till exempel stresstester samt lättnade på olika sanktioner gentemot aktörerna på marknaden. NBU vidtog inga åtgärder vid överträdelser avseende: kapitaltäckning, likviditet, kreditrisk, öppna positionsgränser i utländsk valuta och tidsfrister för att lämna in statistiska rapporter – såvida dessa överträdelser inträffade efter den 24 februari 2022 [68]. Externa hållbarhetsbedömningar för bankerna sköts upp till 2023 [69] och NBU vidtog inga åtgärder i samband med försenade offentliggöranden av finansiella och konsoliderade finansiella rapporter [70][71]. NBU vidtog inte heller några åtgärder vid brott mot standarderna för att skapa och hålla de erforderliga reserverna [72].

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

För att göra det lättare för bankerna att få tillgång till likvida medel införde NBU den 24 februari blanco refinansieringslån utan beloppsbegränsning i ett år med möjlighet till förlängning ytterligare ett år [73]. När banksystemets likviditet sedan ökade och bankerna började återbetala refinansieringslånen i förtid återgick NBU den 15 april till att endast utfärda säkrade lån som ett primärt verktyg för att upprätthålla banklikviditeten [74].

Molnlagringstjänster baserade i EU, Storbritannien, USA och Kanada tilläts för att på så sätt öka banksystemets stabilitet [75]. Mer om detta finns i *avsnitt 4.8.3*.

4.5 Åtgärder avseende NBFİ

På samma sätt som för bankerna lättade NBU även på övervakningen av NBFİ och även på olika sanktioner visavi aktörerna på marknaden. För att undvika konkurs tilläts kreditföreningar att inte betala ut kreditbelopp och aktietillskott till sina deltagare [76]. Kreditenheter fick också självständigt fastställa det maximala beloppet för kontantutbetalningar i belopp som inte översteg 100 000 UAH per dag per medlem och definiera nivån på förfallna lån i omstruktureringsavtal [77]. Restriktioner för att förlänga lån till närstående hävdes också och planen att återuppta finansverksamheten förlängdes till 18 månader. Att lämna in information till NBU om att acceptera och implementera rekommendationer baserade på inspektionsresultaten sköts upp. Sena betalningar ansågs inte vara försenade, när det gäller kreditföreningsmedlemmar [78].

4.6 Valutabestämmelser

För att kunna kontrollera en möjlig kraftig depreciering av hryvnian i början av kriget, fastställde [76] NBU växelkursen för hryvnian mot utländska valutor den 24 februari 2022. Hryvnian låstes mot den amerikanska dollarn till kursen 29,25 för att minska osäkerheten och motverka inflation. I slutet av juli 2022 devalverades den officiella växelkursen UAH/USD med 25 procent [79].

Restriktioner avseende bankernas växelkurser för kontant- och betalkortstransaktioner lyftes den 21 maj [80]. Det var det första steget mot en återgång till en flytande växelkurs (dock med kapitalkontroller).

När kriget inleddes stängde NBU valutamarknaden. Undantag gjordes för försäljning av utländsk valuta. NBU genomförde ytterligare ett antal ändringar. Därtill infördes ett förbud mot att ta ut kontanter i utländsk valuta [34]. Denna begränsning lyftes den 1 mars 2022 och gjorde det möjligt att ta ut upp till 30 000 UAH per dag från konton i utländsk valuta [81]. Gränsen höjdes till motsvarande 100 000 UAH per dag den 21 mars 2022 (med vissa undantag) [82]. En gräns för att ta ut kontanter från ukrainska betalkort utomlands, motsvarande 100 000 UAH per månad infördes också. Gränsen sänktes dock tillfälligt till 50 000 UAH den 20 maj 2022 [83].

Förbudet mot köp av utländska valutor gällde till och med den 14 april 2022 [84]. Förbudet hävdes delvis för att undvika en illegal handel. Ett tillfälligt stopp för andra gränsöverskridande överföringar än de som görs för statens räkning infördes [85]. I början av mars 2022 tillät NBU nyttjandet av betalkort utomlands för att göra betalningar och ta ut kontanter [86] och man tillät också överföringar av utländsk valuta för att betala pensioner till ukrainare utomlands och senare även för att betala underhållsbidrag [87][88].

Därtill infördes ett tillfälligt tillstånd för medborgare att föra utländsk valuta på upp till 10 000 euro utomlands utan intyg eller relevanta och giltiga handlingar [89]. Kravet på giltiga intyg återinfördes dock den 13 mars 2022 [90]. Tillfälliga förbud mot betalningar utomlands för att köpa värdepapper och betala mäklararvode med kort utfärdade av ukrainska banker infördes [91] och mot köp av virtuella tillgångar för hryvnian och restriktioner för att köpa sådana tillgångar för utländsk valuta i belopp motsvarande upp till 100 000 UAH per månad infördes [92].

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim
och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

Eftersom NBU ansåg att banksystemet visat sig vara tillräckligt motståndskraftigt återinfördes standardkrav för banker avseende övervakningen av sina kunders transaktioner i utländsk valuta den 4 april 2022 (dock med vissa undantag) [93].

Under 2022 undertecknade NBU avtal med centralbankerna i Polen, Schweiz, Belgien, Lettland, Tyskland, Italien, Litauen, Malta, Nederländerna och Sverige. Enligt avtalet ska ukrainska flyktingar kunna växla hryvnia mot lokala valutor [94].

4.7 Kontanter kontra kontantfritt

När undantagstillstånd och krigslagar infördes i Ukraina började NBU att analysera behovet av kontanter inom banksystemet. NBU introducerade ett dygnet-runt-samarbete med bankerna för att kunna distribuera kontanter effektivt i de regioner som behöver dem. En tidig trend som observerats är att mängden kontanter i omlopp har minskat sedan kriget inleddes. Det är de regioner där det förekommer aktiva strider som har störst brist på kontanter. Dessa regioner förses om möjligt med kontanter via säkra tillfartsvägar. [55]

Från krigets första dag har NBU tillhandahållit kontanter till bankerna och bibehållit likviditeten i banksystemet. NBU inrättade även en arbetsgrupp med uppgift att arbeta med frågor som rör banksystemet i de ockuperade områdena. [55]

Sedan början på kriget har NBU också försökt säkerställa att kontantfria betalningar ska fungera normalt och utan restriktioner. NBU har gjort bedömningen att kontantfria betalningar är både ett säkrare och ett mer tillförlitligt sätt att genomföra betalningar på, under pågående strider, än via kontanter. NBU har därför inte infört några restriktioner avseende kontantfria betalningar i Ukraina. [55]

NBU har också vädjat till bland annat butikskedjor, enskilda butiker, apotek och bensinstationer att acceptera kontantfria betalningar [36].

NBU har också uppmanat butikskedjor att göra det möjligt att ge sina kunder kontanter i samband med genomförda kortköp. NBU räknade med att detta skulle kunna bidra till följande:

- att se till att kunder i behov av kontanter ska kunna få det
- butiker minskar sitt behov av att få kontanter hämtade
- minskat behov av värde transporter. [36]

I slutet av april 2022 var fler än tusen detaljhandelsföretag redo att betala ut kontanter från betalkort.

NBU har säkerställt att deras elektroniska betalningssystem fungerar tillförlitligt och de digitala betalningarna har fungerat väl sedan Rysslands invasion [95]. Det har inte varit några omfattande avbrott, vare sig i det nationella betalningssystemet *PROSTIR* (NPS *PROSTIR*) eller i det centrala avvecklingssystemet *System of Electronic Payments* (SEP) [96].

NPS *PROSTIR* har en väletablerad infrastruktur som omfattar 100 procent av POS⁷-terminalerna och 94 procent av uttagsautomaterna [97]. NBU planerar att utveckla NPS *PROSTIR* som en del av Ukrainas nationella säkerhet, vilket de informerat FSC om [97]. När det gäller SEP har kriget inte hindrat NBU att utveckla systemet. En ny generation, som uppfyller den globala standarden ISO 20022, har varit i drift sedan den 1 april 2023 [45][36].

72 procent av ukrainarna över 15 år hade ett kredit- eller debetkort 2021 [96]. Detta kan jämföras med motsvarande andel i Sverige på 99 procent. Tabell 9 i *Bilaga 1 – Några jämförelser med Sverige* visar hur andelen utvecklats till och med 2021. De flesta bankerna förlänger nu automatiskt giltighetstiden på betalkorten [98][36].

⁷ POS är den engelska förkortningen för *Point of Sale*. En POS-terminal är en hårdvara för behandling av kortbetalningar i butiker.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

4.8 Strömavbrott, cyberhot och molntjänster

4.8.1 Strömavbrott

Strömavbrott orsakas av såväl bombanfall som cyberattacker mot olika delar av elnätet. *Computer Emergency Response Team of Ukraine* (CERT-UA) som verkar under *State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine* (SSSCIP) har enligt egna uppgifter hanterat över 2 000 cyberattacker mot Ukraina under 2022. CERT-UA observerat närmare bestämt 2 100 cyberincidenter och cyberattacker under 2022 – varav 1500 efter den fullskaliga invasionen [99].

Enligt CERT-UA är den offentliga sektorn mest utsatt (en fjärdedel av fallen). Energisektorn är ett särskilt fokus för ryska hackare, men de har också aktivt riktat attacker, såväl mot telekomföretag och den kommersiella sektorn som mot försvarssektorn och andra sektorer. Trots mängden cyberattacker har bankerna inte förlorat kritisk information.

EUFINREG har deltagit i att starta pilotprojektet *Cybersecurity Risk Self-Assessment* [43] med syfte att bedöma IT-säkerheten hos NBFi. EU har bland annat bidragit med utrustning och programvara för att stärka Ukrainas motståndskraft mot cyberhot. Resurser har även tillhandahållits för att stödja en motståndskraftig digital omvandling. Det är dock oklart hur och i vilken omfattning detta specifikt främjat det ukrainska finansiella systemet.

4.8.2 ”Power Banking”

För att säkerställa att banktjänster fortfarande ska fungera under strömavbrott lanserade NBU konceptet *Power Banking* under hösten 2022 [100]. Konceptet innebär att bankerna trots strömavbrott ska kunna tillhandahålla de flesta tjänster en bank normalt erbjuder, exempelvis:

- Kontantuttag i uttagsautomater eller över disk.
- Betalningar och överföringar över disk eller via självbetjäningsterminaler.
- Valutaväxling (förutsatt att bankkontoret har tillgång till valutan).
- Finansiell rådgivning.

Banktjänsterna ska tillhandahållas oavsett vilken bank man är kund i. Andemeningen är att de ingående bankkontoren i det landsomfattande nätverket ska fungera som en enda bank när det gäller vissa grundläggande banktjänster, till exempel kontantuttag.

Bankkontoren har ordnat fram och installerat såväl elgeneratorer som lagringsmöjligheter för bränsle. *Mykhailo Fedorov*, minister för digital transformation, vädjade 2 dagar efter krigets inledning till *SpaceX* om att aktivera internettjänsten *Starlink* i Ukraina [101]. I slutet av februari 2022 levererades den markbaserade hårdvaran, i form av parabolantennar och routrar, som krävs för att kunna nyttja *Starlinks* satelliter. NBU samordnade bankernas förfrågningar avseende denna hårdvara för att säkerställa att bankkontoren får tillgång till internet även när den konventionella telekommunikationen inte fungerar.

Nätverket *Power Banking* länkar samman alla Ukrainas 14 systemviktiga banker. Deras bankkontor utgör nätverkets bas, men involverar också andra aktörer på bankmarknaden. Ungefär 2 300 bankkontor ingick i nätverket i mitten av augusti 2023 – tillhörande 61 olika banker. Det motsvarar ungefär 45 procent av alla bankkontor spridda över ca 390 städer runt om i Ukraina. [97]

Befolkningen i Ukraina uppmanas att med jämna mellanrum ladda ner en karta i PDF-format för att ha tillgång till en så aktuell karta som möjligt över bankkontor som ingår i nätverket även om internet inte skulle fungera för stunden [102].

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

4.8.3 Den så kallade molntjänstlagen

NBU har godkänt att den digitala infrastrukturen stärks genom att data lagras på servrar utanför landets gränser. Detta kan nu ske genom att data flyttats till molntjänster utomlands (EU, UK, USA och Kanada) [75][103]. I praktiken genomfördes överföringen till dessa molntjänster innan lagstiftningen formellt hade ändrats. Molntjänsterna har gjort det möjligt att spara både tid och pengar eftersom bankerna inte fysiskt behövde flytta sina servrar till nya platser. Molntjänster är förknippade med en kostnad, men molntjänstleverantörerna har stöttat ekonomiskt.

4.9 Prisövervakning och skattereformer

State Food and Consumer Service of Ukraine (SSUFSCP) har infört en daglig övervakning av priser [104] på ett antal nödvändiga varor, vilket inkluderar livsmedel, drivmedel och mediciner. SSUFSCP uppmanar företag att inte genomföra omotiverade prishöjningar på varor som är viktiga för befolkningen så länge det råder undantagstillstånd. För att kunna reagera snabbt och ha kontroll över detaljhandelspriserna för sådana varor har SSUFSCP infört denna dagliga övervakning.

Ukraina har genomfört en skattereform som innebär att moms och inkomstskatt har ersatts med en omsättningsskatt på 2 procent. Vissa verksamheter såsom egenföretag och jordbruk har skattebefriats. [105]

4.10 Några ytterligare åtgärder

I Ukraina tillämpades ett system med en provision för att ta ut kontanter med kort från en bank som inte tillhör den aktuella uttagsautomaten. I december 2022 införde Ukraina ett förbud mot dessa uttagsavgifter – *ATM national roaming*. Samtidigt infördes en enhetlig maximal beloppsgräns för kontantuttag. [106]

NBU [107] och *Deposit Guarantee Fund* (DGF) [108] har gett sitt stöd till presidentens initiativ att införa en hundra procentig statlig garanti för banksättningar på konton i ukrainska banker så länge undantagstillståndet råder och tre månader efteråt [109]. Motivet är att ytterligare stöd till spararna är ett nödvändigt och viktigt steg för att ukrainarna ska kunna lita på att deras besparingar är säkra. Spararnas förtroende kommer i sin tur att bidra till att upprätthålla bankernas likviditet. Initiativet innebär också att efter tre månader, efter att undantagstillståndet och krigslagarna upphört, så kommer det garanterade beloppet att sättas till 600 000 UAH (ett belopp som är tre gånger högre än det som garanterades fram till den 24 februari 2022).

Det statliga stödprogrammet *Affordable Loans* 5-7-9 % till stöd för Ukrainas SME godkändes redan 2020. Den 17 mars 2022 tillkännagav president Volodymyr Zelenskyj en nollränta för lån på upp till motsvarande 2 miljoner USD för företag inom ramen för stödprogrammet under den tid som undantagstillstånd och krigslagar tillämpas [110].

De ukrainska företagen återhämtar sig gradvis, men en betydande del av företagen har ännu inte återupptagit sin verksamhet. Hushållens och företagens efterfrågan på lån har blivit mindre och bankernas vilja att låna ut har också minskat under kriget. [111]

NBU kommunicerade med olika aktörer på marknaden om behovet och vikten av kontantfria betalningar eftersom dessa ansetts viktiga då de minskar efterfrågan på kontanter. NBU har också lanserat en webbsida där all nödvändig information om NBU:s bankID-systemet finns tillgängligt.

Mer komplexa produkter och tjänster på marknaden kan göra det svårt för konsumenter och tillsynsmyndigheter att hålla jämna steg. Betydelsen av finansiell kunskap har ökat för att kunna välja klokt bland de olika tillgängliga produkterna och leverantörerna. Konsumenterna bör ha den kunskap och information som krävs för att fatta bra beslut. FINREG har genomfört fem multimediekampanjer i syfte att öka allmänhetens finansiella kunskap. Kampanjen *Kontantfritt* ska ha nått 3,4 miljoner

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

människor [43]. EUFINREG har också hjälpt talespersoner hos NBU och NSSMC med medieträning, vilket ska hjälpa dem att kommunicera bättre exempelvis i bloggar, intervjuer och sociala medier [43].

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim
och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

5 Hur har det finansiella systemet klarat sig?

Tidigare i memot har det beskrivits hur Ukraina drabbades av en omfattande ekonomisk kris efter Rysslands annektering av Krim. Den omfattande saneringen av banksektorn, ett genomgripande reformarbete och strävan att komma tillrätta med korruptionen har varit centralt för att skapa resiliens i sektorn.

Innan kriget inleddes 24 februari 2022 var den ekonomiska utvecklingen någorlunda gynnsam med en ekonomisk tillväxt, lägre inflationstakt, stabilare valuta och förbättrade statsfinanser. Andelen NPL toppade 2017 med över hälften av alla lånen, men när kriget bröt ut var andelen på väg ned [112]. Andelen NPL har stigit sedan kriget inleddes men visar tecken på utplaning kring 40 procent – högt men hanterbart. Bankerna är fortsatt lönsamma, tack vare räntenettot, som till stor del förklaras av subventionerade statliga lån. Bankinlåningen föll inledningsvis men har återhämtat sig och lånetillväxten har bromsat in kraftigt men visar tecken på återhämtning.

Det finansiella systemet förefaller ha klarat sig bättre än förväntat efter Rysslands invasion. NBU har säkerställt att deras elektroniska betalningssystem fungerar tillförlitligt och de digitala betalningarna har fungerat väl sedan Rysslands invasion. Enligt Sveriges riksbanks *Betalningsrapport 2022* säger NBU att de digitala betalningarna har fungerat bra. Det har inte varit några omfattande avbrott i vare sig det nationella betalningssystemet NPS PROSTIR eller i det centrala avvecklingssystemet SEP. SEP har varit i drift 23 timmar om dygnet under sedan 24 februari 2022. En så kallad bankrusning har undvikits och det har inte varit några likviditetsproblem.

NBU har genomfört ett strategiarbete [113] för att fortsätta utveckla banksektorn och har under 2023 tagit steg mot att återgå till någon form av normalisering och tycks blicka framåt. Man går ifrån en fast växelkurs via ”managed flexibility” mot en flytande växelkurs. Övervakning och stresstester återinförs och på sikt kommer inflationsmålet kunna återupptas – men detta är givetvis avhängigt utvecklingen i kriget mot Ryssland.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

6 Sammanfattning och slutsatser

Den ekonomiska och politiska kris som drabbade Ukraina i samband med Rysslands annektering av Krim samt striderna i Donbas tvingade fram omfattande reformer av Ukrainas finansiella system under perioden 2014 till 2021.

Den ekonomiska utvecklingen var någorlunda gynnsam före kriget med en ekonomisk tillväxt, lägre inflationstakt, stabilare valuta och förbättrade statsfinanser. När kriget bröt ut var andelen NPL på väg ned efter att ha toppat med över hälften av alla lånen 2017. Detta, tillsammans med en omfattande sanering av finanssektorn och ett genomgripande reformarbete, innebar att Ukraina vid Rysslands invasion var bättre rustat och finanssektorn i betydligt bättre skick än 2014. Nästan 100 insolventa ukrainska banker hade likviderats och banken Privatbank förstatlignats och motståndskraften mot påfrestningar och störningar förbättrats tack vare de reformer som genomförts. Centralbanken hade moderniserats och övervakningen inom sektorn var bättre.

Det reformarbete som genomfördes efter den ekonomiska krisen 2014–2016 visade sig i praktiken vara en lång förberedelseperiod som medgav tid för såväl myndigheter som andra aktörer att öva och ta fram beredskapsplaner. Den finansiella sektorn var relativt digitaliserad och hade ett fungerande bankID-system när Ryssland anföll, vilket visat sig vara centralt. NBU har säkerställt att deras elektroniska betalningssystem fungerar tillförlitligt och de digitala betalningarna fungerar väl och utan omfattande avbrott.

När det gäller ukrainska önskemål avseende internationellt stöd förefaller det främst handla om ekonomiskt stöd samt såväl militära som icke-militära stödpaket. Det finns dock några exempel där önskemålen har ett mera direkt samband med den finansiella sektorn. Det rör sig bland annat om försäkringar mot krigsrelaterade risker och tekniskt bistånd till stöd för reformer och utveckling av Ukrainas finansiella system. I samband med inrättandet av ett finansiellt stabilitetsråd var Ukraina angeläget om att nyttja internationella experter. Ukrainas vädjan till SpaceX om att aktivera Starlink i Ukraina har bland annat varit till gagn för banksektorn. Alla önskemål kommuniceras inte öppet varför kanske inte alla önskemål kan fångas genom öppna källor.

Den 24 februari 2022 kunde NBU snabbt införa ett antal åtgärder i syfte att bevara finansiell stabilitet och bibehålla allmänhetens förtroende för det finansiella systemet. Åtgärder som varit viktiga är bland annat:

- en låst växelkurs
- förbud mot uttag av kontanter i utländsk valuta
- möjlighet för bankerna att få tillgång till likvida medel genom blanco refinansieringslån.

För att lugna allmänheten uppmanades bankerna att så långt möjligt fortsätta driften av sina bankkontor, fylla på uttagsautomater och se till att kunder har tillgång till sina bankfack. Befolkningen har uppmanats använda digitala betalningsmedel i så stor utsträckning som möjligt.

Åtgärder har vidtagits fortlöpande. Några exempel på åtgärder som införts efter att kriget inleddes är:

- Lagstiftning som medger lagring av information i molntjänster utanför Ukraina.
- Lanseringen av Power Banking-konceptet.
- Utvidgning av insättningsgaranti för konton i Ukrainska banker

Kombinationen av reformarbete före kriget, aktiva och omedelbara åtgärder samma dag som invasionen inleddes, men även därefter, samt omfattande internationellt stöd, innebär att Ukrainas finansiella system klarat sig bättre än förväntat. Det internationella ekonomiska stödet har varit viktigt, men de egna förberedelserna i kombination med snabba åtgärder efter invasionen har varit grundläggande, om inte avgörande. Bankrusning har undvikits och det har inte varit några likviditetsproblem. Andelen NPL har visserligen stigit men visar tecken på utplaning kring 40 procent – högt men hanterbart. Bankerna är fortsatt lönsamma, tack vare räntenettot, som till stor del förklaras

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

av subventionerade statliga lån. Bankinlåningen föll inledningsvis men har återhämtat sig och lånetillväxten har bromsat in kraftigt men visar tecken på återhämtning.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim
och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

7 Förslag till fortsatta studier

Det här memot ger en bild över de åtgärder som Ukraina vidtagit för att dels skapa resiliens och motståndskraft, dels möta de påfrestningar och störningar som Rysslands invasion inneburit. Memot ger också delvis en bild över hur det ukrainska finansiella systemet påverkats.

Det finns en rad faktorer som påverkar det finansiella systemet och som gör det utsatt och känsligt för störningar. En framtida studie skulle kunna belysa jämförbarheten mellan de svenska och ukrainska finansiella systemeten för att sedan kunna bedöma hur överförbara erfarenheterna från Ukraina är på de svenska förhållandena. Ett särskilt fokus skulle kunna vara det faktum att Sverige omfattas av regelverk inom EU, något Ukraina ännu inte gör.

Försäkringar ska täcka skador på varor och tillgångar, men även kostnader som uppstår på grund av exempelvis kontraktsbrott. Försäkringar har normalt klausuler som gör undantag för krig och krigsrelaterade händelser. Att investerare kan försäkra sig mot konfliktrelaterade risker är en nyckelfaktor för att locka dem till Ukraina. Försäkringsskydd som täcker sådana risker kan potentiellt få igång omfattande investeringar, vilket innebär att försäkringsfrågor är central för Ukraina när det gäller möjligheten att kunna attrahera inhemska och utländska investeringar, vilket kommer att ha en avgörande betydelse för Ukrainas återuppbyggnad. För att finansiera återuppbyggnaden måste utländska investerare betala premier för att kunna skydda sig mot risken för förluster genom skador eller ekonomiska bakslag på grund av kriget. Problematiken när det gäller krigsförsäkringar handlar om krigets inneboende dynamik, vilket gör det svårt för försäkringsbolag att bedöma möjliga utfall och göra relevanta riskbedömningar. Det kan även vara så att mycket höga försäkringspremier alltför ofta kan vara otillräckliga för att täcka försäkringsbolagens kostnader. I vilken utsträckning Rysslands invasion har inverkat på försäkringspremierna i Ukraina och möjligheterna att teckna försäkringar mot krigsrelaterade risker är frågeställningar för en framtida studie. Hur förutsättningarna att teckna krigsförsäkringar i andra delar av världen har påverkats av kriget i Ukraina skulle också kunna studeras.

Det ukrainska konceptet Power Banking har väckt uppmärksamhet. En fördjupad studie skulle kunna belysa NBU:s roll och graden av bankernas egna initiativ kontra myndigheternas krav på att delta i nätverket av dessa särskilda bankkontor. En sådan studie skulle även kunna titta på frågor som rör hur man praktiskt löst frågor kring till exempel reservgeneratorer och internetåterkomst och titta på hur konceptet fungerat i praktiken i skarpt läge.

Ukraina har stärkt den digitala infrastrukturen genom att tillåta att data lagras på servrar utanför landets gränser, genom så kallade molntjänster. Hur detta har genomförts och vilka typer av data man migrerat till dessa skulle kunna utgöra frågeställningar för en fördjupande studie.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

8 Referenslista

- [1] MSB, "Erfarenheter från Ukraina. Initiala lärdomar för det civila försvaret", november 2023. [Online]. Available: <https://rib.msb.se/filer/pdf/30493.pdf>
- [2] Försvarsmakten, "Försvarsmaktens lärdomar från kriget i Ukraina", 2 november 2023. Beteckning: FM2023:2379-9
- [3] Regeringskansliet, "Uppdrag till tre myndigheter att samlat redovisa erfarenheter och lärdomar från Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina", Fö2023/01325, 13 juli 2023. [Online]. Available: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/07/uppdrag-till-tre-myndigheter-att-samlat-redovisa-erfarenheter-och-lardomar-fran-rysslands-fullskaliga-invasion-av-ukraina>
- [4] Utrikespolitiska institutet, "Konflikten i Ukraina", 26 februari 2022. [Online]. Available: <https://www.ui.se/landguiden/konflikter/ukraina2>
- [5] Utrikespolitiska institutet, "Konflikten i Ukraina – fördjupning", 26 februari 2022. [Online]. Available: <https://www.ui.se/landguiden/konflikter/ukraina2/fordjupning>
- [6] The World Bank, "World Bank Open Data". [Online]. Available: <https://data.worldbank.org/>
- [7] IMF, "Systemic Banking Crises Revisited", 14 september 2018. [Online]. Available: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/09/14/Systemic-Banking-Crises-Revisited-46232>
- [8] NBU, "NBU Updates Macroprudential Policy Strategy", 21 december 2020. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-onoviv-strategiyu-makroprudentsiynoyi-politiki>
- [9] NBU, "Non-bank Financial Sector Review", maj 2021. [Online]. Available: https://new.bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2021-05_eng.pdf?v=6
- [10] TheGlobalEconomy.com, "Bank assets to GDP - Country rankings", 2024. [Online]. Available: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/bank_assets_GDP
- [11] Edited by Yuriy Gorodnichenko, Ilona Sologoub and Beatrice Weder di Mauro, "REBUILDING UKRAINE: PRINCIPLES AND POLICIES", *CEPR PRESS Paris Report 1*, 2022. [Online]. Available: https://cepr.org/system/files/publication-files/178114-paris_report_1_rebuilding_ukraine_principles_and_policies.pdf
- [12] Ralph De Haas, Alexander Pivovarsky, "The Reconstruction and Development of Ukraine's Financial Sector after the War", A new EBRD Working Paper (number 273), december 2022. [Online]. Available: <https://www.ebrd.com/publications/working-papers/the-reconstruction-and-development-of-ukraines-financial-sector-after-the-war>
- [13] NBU, "Visnyk of the National Bank of Ukraine No.247 2019". [Online]. Available: <https://journal.bank.gov.ua/uploads/issues/247.pdf>
- [14] The Black Sea Trade and Development Bank, "Overview of the financial sector in Ukraine", 2022. [Online]. Available: https://www.bstadb.org/BSTDB_Overview%20of%20the%20financial%20sector_UKRAINE.pdf
- [15] Robert Kirchner, Vitaliy Kravchuk, Maria Repko, Garry Poluschkin, "Banking Sector Monitoring Ukraine", *German Economic Team Policy Briefing 13*, december 2021. [Online]. Available: https://www.german-economic-team.com/wp-content/uploads/2021/12/GET_UKR_PB_13_2021.pdf

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

- [16] Garry Poluschkin, Maria Repko, Maria Tomilina, Hanna Sakhno, Vitaliy Kravchuk, Robert Kirchner, "Banking Sector Monitor Ukraine", *Policy Briefing Ukraine No. 4*, September 2023. [Online]. Available: https://www.german-economic-team.com/wp-content/uploads/2023/09/GET_UKR_PB_04_2023.pdf
- [17] Oleksiy Druhov, Vira Druhova, "Banking System in Ukraine 2022: Before and in the Wartime", No 1(86) 2022 Bezpieczny Bank, 14 april 2022. [Online]. Available: <https://ojs.bfg.pl/index.php/bb/article/view/83/96>
- [18] Corruption Perceptions Index (CPI). [Online]. Available: <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
- [19] The European External Action Service, "EU-Ukraine Association Agreement fully enters into force", 1 september 2017. [Online]. Available: https://www.eeas.europa.eu/node/31557_en
- [20] Oleksandra Betliy, "Ukraine Needs a Financial Lifeline, Too", *Carnegie*, 5 december 2022. [Online]. Available: <https://carnegieendowment.org/2022/12/05/ukraine-needs-financial-lifeline-too-pub-88569>
- [21] Oleksandr Kalitenko, "Anti-corruption Reform in Ukraine After Russia's Full-Scale Invasion", *SCEEUS REPORT SERIES ON UKRAINIAN DOMESTIC AFFAIRS*, NO. 9, 13 juni 2023. [Online]. Available: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeu/anti-corruption-reform-in-ukraine-after-russias-full-scale-invasion.pdf>
- [22] EUR-Lex, "Anslutningskriterier (Köpenhamnskriterierna)". [Online]. Available: <https://eur-lex.europa.eu/SV/legal-content/glossary/accession-criteria-copenhagen-criteria.html>
- [23] European Commission, "Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council and the Council", 17 juni 2022. [Online]. Available: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/document/download/c8316380-6cb6-4ffd-8a84-d2874003b288_en?filename=Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf
- [24] NBU, "LAW OF UKRAINE On the National Bank of Ukraine". [Online]. Available: https://bank.gov.ua/en/legislation/Law_NBU
- [25] NBU, "Why has the NBU set Ukraine's medium-term inflation target at 5%?". [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/monetary/about/targets/target-ch>
- [26] Ben Hall, "The crackdown on Ukraine's oligarchs", *Financial Times*, 29 november 2023. [Online]. Available: <https://www.ft.com/content/1f34138e-a1f1-43ca-85f6-63e6264a211e>
- [27] NBU, "NBU Identifies 14 Banks as Systemically Important", 1 juli 2019. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-viznachiv-14-bankiv-sistemno-vajlivimi>
- [28] NBU, "Financial Stability Report", december 2017. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2017-H2_eng.pdf?v=6
- [29] Inna Shkolnyk, Serhiy Frolov, Volodymyr Orlov, Victoriia Datsenko, Yevhenii Kozmenko, "The impact of financial digitalization on ensuring the economic security of a country at war: New measurement vectors", *BUSINESS PERSPECTIVES*, 12 augusti 2022. [Online]. Available: <https://www.semanticscholar.org/reader/edf0d8ea8b1ad65df1c8c41bbf0f0877d94b9a8c>
- [30] Olena Novosolova, "BANKING SECTOR OF UKRAINE: CURRENT REALITIES AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT", *International Humanitarian University Herald Economics and Management*, januari 2020. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/343393464_BANKING_SECTOR_OF_UKRAINE_CURRENT_REALITIES_AND_PROSPECTS_OF_DEVELOPMENT

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

- [31] European Payments Council, "Payments in wartime: the story of the National Bank of Ukraine", 28 juli 2023. [Online]. Available: <https://www.europeanpaymentscouncil.eu/news-insights/insight/payments-wartime-story-national-bank-ukraine>
- [32] Karin Lindström, "Så använder Ukraina sin statliga mobilapp i krigets tjänst", *ComputerSweden*, 19 juni 2023. [Online]. Available: <https://computersweden.idg.se/2.2683/1.779457/sa-anvander-ukraina-sin-statliga-digitala-plattform-i-krigets-tjanst>
- [33] IMD, "World Digital Competitiveness Ranking". [Online]. Available: <https://www.imd.org/centers/wcc/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness-ranking/>
- [34] Natalia Datskevych, "Ukraine's 'banking miracle': How its banking system keeps operating amid invasion", *The Kyiv Independent*, 28 april 2022. [Online]. Available: <https://kyivindependent.com/ukraines-banking-miracle-how-its-banking-system-keeps-operating-amid-invasion>
- [35] Central banking, "Central bank of the year: National Bank of Ukraine" 13 mars 2023. [Online]. Available: <https://www.centralbanking.com/awards/7954744/central-bank-of-the-year-national-bank-of-ukraine>
- [36] FSPOS, "Betalningar under krig, ett exempel från Ukraina", 14 juni 2023. Seminarium.
- [37] Verkhovna Rada of Ukraine, "Указ Президента України Про Ряду з фінансової стабільності", 24 mars 2015. [Online]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170/2015>
- [38] NBU, "Financial Stability Council Report on Activities (April 2015 – March 2016)", 2016. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSC_Report_05_05_2016_eng.pdf
- [39] NBU, "Financial Stability Council Report on Activities (April 2015 – March 2016)", 4 maj 2016. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/zvit-pro-diyalnist-radi-z-finansovoyi-stabilnosti-kviten-2015--berezen-2016>
- [40] NBU, "Financial Stability Report", juni 2017. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR3eng_final.pdf?v=4
- [41] NBU, "Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR)", 24 december 2019. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24122019_158
- [42] NBU, "NBU Tightens Capital Requirements for Banks, Effective 1 January 2022", 31 december 2021. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-posilyuye-vimogi-do-kapitalu-bankiv-z-01-sichnya-2022-roku>
- [43] DAI, "From Fragmentation to Resilience: Ukraine's Non-Banking Sector Looks to a Stronger Future", december 2023. [Online]. Available: <https://dai-global-developments.com/articles/from-fragmentation-to-resilience-ukraines-non-banking-sector-looks-to-a-stronger-future>
- [44] DAI, "FINREG project looks ahead after Ukraine Parliament Adopts Split Law on Improving Functions in State Regulation of Financial Services Markets", 26 september 2019. [Online]. Available: <https://www.humandynamics.org/en/news/finreg-project-looks-ahead-after-ukraine-parliament-adopts-split-law-on-improving-functions-in-state-regulation-of-financial-services-markets>
- [45] State sites of Ukraine, "Oleksiy Honcharuk: Government launches 'Affordable Loans 5-7-9%' at record low interest rate", 3 februari 2020. [Online]. Available:

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

<https://www.kmu.gov.ua/en/news/oleksij-goncharuk-uryad-zapustiv-programu-dostupnih-kreditiv-5-7-9-pid-rekordno-nizkij-vidsotok>

- [46] NBU, "EU to assist Ukraine in reforming its financial services sector", 7 augusti 2015. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/yes-dopomoje-reformuvati-sektor-fiansovih-poslug-ukrayini>
- [47] EBRD, "Financial Sector Reform in Ukraine". [Online]. Available: <https://www.ebrd.com/work-with-us/projects/tcpsd/financial-sector-reform-in-ukraine.html>
- [48] Sveriges riksbank, "Basel II – nytt regelverk för bankkapital", 2005. [Online]. Available: https://archive.riksbank.se/Upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf
- [49] Taxonomier.se. [Online]. Available: <https://taxonomier.se/faq.html#q-a1>
- [50] NBU, "NBU Takes Further Steps to Sustain Operation of the Banking System Under Martial Law", 25 februari 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-vjivaye-chergovih-zahodiv-dlya-pidtrimannya-stabilnosti-bankivskoyi-sistemi-na-chas-diyi-v-ukrayini-voyennogo-stanu>
- [51] NBU, "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану", 24 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18
- [52] NBU, "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану»", 24 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_21
- [53] NBU, "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 грудня 2021 року № 153 та врегулювання деяких питань у діяльності надавачів фінансових послуг", 4 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04052022_93
- [54] NBU, "Про особливості підтримання ліквідності банків у період дії воєнного стану", 24 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_22
- [55] Eric Ellis, "National Bank of Ukraine's Shevchenko: 'We will work until Ukraine has victory'", Euromoney, 26 april 2022. [Online]. Available: <https://www.euromoney.com/article/2a0nlq78oztufzw703vuo/banking/national-bank-of-ukraines-shevchenko-we-will-work-until-ukraine-has-victory>
- [56] NBU, "Національний банк України підвищив облікову ставку до 25%", 2 juni 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-pidvischiv-oblikovu-stavku-do-25>
- [57] NBU, "NBU Cuts Key Policy Rate to 22%", 27 juli 2023. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-22>
- [58] NBU, "NBU Cuts Key Policy Rate to 20%", 14 september 2023. [Online]. Available: <https://new.bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-20>
- [59] NBU, "NBU Sets Key Policy Rate at 16% and Keeps Rates for Transactions with Banks Unchanged", 26 oktober 2023. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/nbu-vstanoviv-oblikovu-stavku-na-rivni-16-ta-vodnochaz-zalishiv-nezminnimi-protsentni-stavki-za-svoyimi-operatsiyami-z->

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

bankami#:~:text=The%20Board%20of%20the%20National%20Bank%20of%20Ukraine,monetary%20policy%20in%20line%20with%20the%20lower-bound%20system.

- [60] NBU, "NBU Cuts Key Policy Rate to 15%", 14 december 2023. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-zniziv-oblikovu-stavku-do-15-17844>
- [61] NBU, "NBU Buys Out War Bonds for UAH 20 Billion and May Continue Financing Critical Expenses of Government under Martial Law", 8 mars 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-vikupiv-viyskovi-obligatsiyi-na-20-mlrd-grn-i-za-neobhidnosti-prodovjit-finansuvati-kritichni-vidatki-uryadu-v-umovah-voyennogo-stanu>
- [62] NBU, "NBU Buys UAH 20 Billion of War Bonds in Second Such Purchase", 13 april 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-zdiysniv-drugiy-vikup-viyskovih-obligatsiy-na-sumu-20-mlrd-grn>
- [63] NBU, "NBU Makes Fifth Purchase of War Bonds Amounting to UAH 30 billion", 10 maj 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-zdiysniv-pyatiy-vikup-viyskovih-obligatsiy-na-sumu-30-mlrd-grn>
- [64] Anita Hawser. "Powering up banking in Ukraine", *The Banker*, 16 november 2023. [Online]. Available: <https://www.thebanker.com/Powering-up-banking-in-Ukraine-1700122368>
- [65] European Parliament, "Multilateral financial assistance to Ukraine - July 2023", juli 2023. [Online]. Available: www.europarl.europa.eu/supporting-analyses
- [66] Kiel Institute, "Ukraine Support Tracker". [Online]. Available: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker>
- [67] NBU, "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18", 8 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_44
- [68] NBU, "Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп", 25 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_25022022_23
- [69] NBU, "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 25 лютого 2022 року № 23", 31 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_31032022_67
- [70] NBU, "Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану", 7 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_07032022_41
- [71] NBU, "Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 07 березня 2022 року № 41", 24 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24052022_105
- [72] NBU, "Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України", 21 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_21032022_57
- [73] NBU, "Про особливості регулювання ліквідності банків у період дії воєнного стану", 24 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/admin_uploads/law/Resolution_24022022_22_kp.pdf

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

- [74] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 22”, 19 april 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_19042022_76
- [75] NBU, “Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні”, 8 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_08032022_42
- [76] NBU, “Про врегулювання діяльності фінансових установ”, 26 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_26022022_24
- [77] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 06 березня 2022 року № 39”, 10 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_10052022_97
- [78] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 06 березня 2022 року № 39”, 23 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_23032022_61
- [79] NBU, “Strategy of Ukrainian Financial Sector Development”, 29 augusti 2023. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini>
- [80] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 20 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20052022_102
- [81] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 1 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_01032022_30
- [82] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 21 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_21032022_58
- [83] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 20 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20052022_102
- [84] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 14 april 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_14042022_71
- [85] NBU, “Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану”, 24 februari 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18
- [86] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 1 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_01032022_30
- [87] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 4 april 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04032022_36
- [88] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 9 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_09052022_96
- [89] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 4 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04032022_36

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

- [90] NBU, “Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 13 mars 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_13032022_51
- [91] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 9 maj 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_09052022_96
- [92] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 20 april 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_20042022_78
- [93] NBU, “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року № 18”, 4 april 2022. [Online]. Available: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_04042022_68
- [94] NBU, “NBU and NBP Wrap Up the Project to Return Hryvnia Cash Exchanged Abroad by Forced Migrants”, 1 december 2023. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-razom-z-natsionalnim-bankom-polschi-zavershiv-proyekt-z-povernennya-gotivkovoyi-grivni-yaku-za-kordonom-obminyali-vimusheni-ukrayinski-pereselentsi>
- [95] NBU, “Banking System Remains Operational”, 10 oktober 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/bankivska-sistema-pratsyuye>
- [96] Sveriges riksbank, “Betalningsrapport 2022”, 15 december 2022. [Online]. Available: <https://www.riksbank.se/sv/betalningar--kontanter/sa-betalar-svenskarna/betalningsrapport-2022>
- [97] Financial Stability Council Report on Activities (August 2022 – July 2023). [Online]. Available: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSB_Report_2022-2023_eng.pdf
- [98] Erkes Olena, Kalyta Oksana, Sunduk Tatiana, ”BANKING SYSTEM OF UKRAINE IN WAR”, *Scientia Fructuosa 2022 No 4*. [Online]. Available: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1351/1293>
- [99] State sites of Ukraine, “CERT-UA has processed over 2,000 cyberattacks against Ukraine year to date”, 30 december 2022. [Online]. Available: <https://cip.gov.ua/en/news/cert-ua-vid-pochatku-roku-opracyuvala-bilshe-dvokh-tisyach-kiberatak-na-ukrayinu>
- [100] NBU, “NBU-Initiated Joint Banking Network POWER BANKING Has Been Created, Will Even Work in Blackouts”, 26 december 2022. [Online]. Available: <https://new.bank.gov.ua/en/news/all/za-initsiativi-natsionalnogo-banku-stvorena-spilna-bankivska-mereja-power-banking-yaka-pratsyuvati-navit-v-umovah-blekautu>
- [101] Mykhailo Fedorov, X, 26 februari 2022. [Online]. Available: <https://twitter.com/FedorovMykhailo/status/1497543633293266944>
- [102] NBU, “NBU-Initiated Joint Banking Network POWER BANKING Has Been Created, Will Even Work in Blackouts”, 26 december 2022. [Online]. Available: <https://new.bank.gov.ua/en/news/all/za-initsiativi-natsionalnogo-banku-stvorena-spilna-bankivska-mereja-power-banking-yaka-pratsyuvati-navit-v-umovah-blekautu>
- [103] State sites of Ukraine, “Мінцифри: Законопроект про хмарні сервіси прийнято в цілому”, 17 februari 2022. [Online]. Available: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-zakonoproekt-pro-hmarni-servisi-prijnyato-v-cilomu>
- [104] State sites of Ukraine, “Увага: контроль за зростанням цін”, 26 mars 2022. [Online]. Available: <https://dpss.gov.ua/news/uvaga-kontrol-za-zrostannyam-cin#mainContent>

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen FOI Memo 8442

- [105] Boyarchuk, D. and M. Dabrowski (2023), “The Ukrainian war economy”, Bruegel Working Paper 12/2023, 11 juli 2023. [Online]. Available: https://www.bruegel.org/sites/default/files/2023-07/WP%2012_0.pdf
- [106] NBU, ” NBU and Banks Implement Boosted Action Plan to Ensure Banking System’s Uninterrupted Operation amid Long-Term Blackouts”, 6 december 2022. [Online]. Available: <https://new.bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-razom-iz-bankami-vprovadjuyut-posileniy-plan-zahodiv-dlya-zabezpechennya-bezperervnosti-roboti-bankivskoyi-sistemi-zamov-trivaloyi-vidsutnosti-elektropostachannya>
- [107] NBU, “NBU, DGF Support President’s Call to Introduce 100% Public Guarantee of Retail Deposits Until Martial Law Ends”, 18 mars 2022. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/natsionalniy-bank-ta-fond-garantuvannya-vkladiv-fizichnih-osib-pidtrimuyut-initsiativu-prezidenta-ukrayini-schodo-zaprovdjennya-100-garantiyi-derzavi-na-depoziti-naselennya>
- [108] DGF, “The National Bank of Ukraine and the Deposit Guarantee Fund support the initiative of the President of Ukraine to introduce a 100% deposit coverage for the period of martial law”. [Online]. Available: <https://www.fg.gov.ua/en/about-dgf/the-national-bank-of-ukraine-and-the-deposit-guarantee-fund-support-the-initiative-of-the-president-of-ukraine-to-introduce-a-100-deposit-coverage-for-the-period-of-martial-law>
- [109] Vyacheslav Krahlevych, “The Deposit Guarantee Fund of Ukraine: Towards EU Standards of Rights Protection”, *AJEE*, 25 september 2022. [Online]. Available: https://www.researchgate.net/publication/364597425_THE_DEPOSIT_GUARANTEE_FUND_OF_UKRAINE_TOWARDS_EU_STANDARDS_OF_RIGHTS_PROTECTION
- [110] PRESIDENT OF UKRAINE, ”Our tactics is when the enemy does not know what to expect from us - address by the President of Ukraine”, 18 March 2022. [Online]. Available: <https://www.president.gov.ua/en/news/nasha-taktika-koli-suprotivnik-ne-znaye-chogo-vid-nas-chekat-73645>
- [111] UkraineInvest, “Ukrainian financial system successfully resists the challenges of war”. [Online]. Available: <https://ukraineinvest.gov.ua/en/news/ukrainian-financial-system-successfully-resists-the-challenges-of-war>
- [112] NBU, “Banks’ NPL Ratio Rose to 38 % in 2022 Due to War”, 8 februari 2023. [Online]. Available: <https://bank.gov.ua/en/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-u-2022-rotsi-zrosla-do-38-unaslidok-viyni>
- [113] NBU, “National Bank of Ukraine Strategy”. [Online]. Available: <https://new.bank.gov.ua/en/about/strategy>

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen

FOI Memo 8442

Bilaga 1 – Några jämförelser med Sverige

Geografi och befolkning

Tabell 2 visar några jämförelser mellan Sverige och Ukraina.

	Sverige	Ukraina
Antal invånare (2022)	10 486 941	38 000 000
Yta (2022) [km²]	407 311	603 700 ⁸
Antal invånare per km² (2020)	25,41907147	76,17309803
Större städer (2020)	Stockholm 975 000 Göteborg 583 000 Malmö 348 000 Uppsala 234 000	Kiev 2 988 000 ⁹ Charkiv 1,5 miljoner Dnipropetrovsk 1 miljon Donetsk 980 000 Odesa 980 000 ¹⁰

Tabell 2. Några jämförelsedata. Källa: Utrikespolitiska institutets landguide (2023-10-27).

BNP

Tabell 3 visar hur Ukrainas BNP har utvecklats sedan 2010.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PPP (fasta priser referensår 2017, Int\$)	560 607	591 133	592 034	592 303	532 605	480 554	492 284	503 902	521 479	538 164	517 968	535 815	379 893
PPP per capita (fasta priser referensår 2017, Int\$)	12 221	12 933	12 985	13 021	12 386	11 216	11 536	11 861	12 337	12 805	12 408	12 949	10 731
Årlig tillväxt per capita (%)	4,5 %	5,8 %	0,4 %	0,3 %	-4,9 %	-9,4 %	2,9 %	2,8 %	4,0 %	3,8 %	-3,1 %	4,4 %	-17,1 %
Årlig tillväxt (%)	4,1 %	5,4 %	0,2 %	0,0 %	-10,1 %	-9,8 %	2,4 %	2,4 %	3,5 %	3,2 %	-3,8 %	3,4 %	-29,1 %

Tabell 3. BNP-data för Ukraina. Källa: Världsbanken.

Tabell 4 visar som en jämförelse hur Sveriges BNP har utvecklats sedan 2010.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
PPP (fasta priser referensår 2017, Int\$)	448 194	462 515	459 794	465 255	477 621	499 062	509 396	522 477	532 665	543 245	531 455	560 079	574 877
PPP per capita (fasta priser referensår 2017, Int\$)	47 791	48 947	48 301	48 462	49 259	50 929	51 334	51 948	52 349	52 851	51 331	53 772	54 818
Årlig tillväxt per capita (%)	5,1 %	2,4 %	-1,3 %	0,3 %	1,6 %	3,4 %	0,8 %	1,2 %	0,8 %	1,0 %	-2,9 %	4,8 %	1,9 %
Årlig tillväxt (%)	6,0 %	3,2 %	-0,6 %	1,2 %	2,7 %	4,5 %	2,1 %	2,6 %	2,0 %	2,0 %	-2,2 %	5,4 %	2,6 %

Tabell 4. BNP-data för Sverige. Källa: Världsbanken.

⁸ Inklusive halvön Krim som intogs och annekterades av Ryssland 2014 samt de områden som ryska styrkor erövrat sedan dess.
⁹ FN-uppskattning 2020.
¹⁰ Uppskattning år 2012.

Titel

Memo nummer

Ukrainas finansiella system – effekter efter Rysslands annektering av Krim och den fullskaliga invasionen

FOI Memo 8442

Mått på digitalisering

Tabell 5 visar Sveriges och Ukrainas ranking enligt World Digital Competitiveness (WDC) 2017 till 2021.

	2017	2018	2019	2020	2021
Sverige	2	3	3	4	3
Ukraina	60	58	50	58	54

Tabell 5. Sveriges respektive Ukrainas ranking enligt World Digital Competitiveness (WDC).
Källa: *International Institute for Management Developments (IMD)*.

Tabell 6 visar hur andelen av populationen som använder internet har utvecklats i Sverige respektive Ukraina sedan 2010.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sverige	90,0 %	92,8 %	93,2 %	94,8 %	92,5 %	90,6 %	89,7 %	93,0 %	89,2 %	94,5 %	94,5 %	94,7 %
Ukraina	23,3 %	28,7 %	35,3 %	41,0 %	46,2 %	48,9 %	53,0 %	58,9 %	62,6 %	70,1 %	75,0 %	79,2 %

Tabell 6. Andelen av populationen som använder internet. Källa: *Världsbanken*.

Tabell 7 visar hur antalet fasta bredbandsabonnemang per 100 invånare har utvecklats i Sverige respektive Ukraina sedan 2010.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sverige	32,0	32,0	32,2	32,6	33,7	35,5	37,0	38,3	38,8	39,3	40,3	40,6
Ukraina	6,5	7,0	8,0	8,9	9,3	11,6	12,0	12,4	12,8	16,2	18,6	18,3

Tabell 7. Antal fasta bredbandsabonnemang per 100 invånare. Källa: *Världsbanken*.

Tabell 8 visar hur antalet mobilabonnemang per 100 invånare har utvecklats i Sverige respektive Ukraina sedan 2010.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sverige	117,2	121,0	124,0	124,5	126,3	128,3	126,0	124,5	124,2	125,6	123,4	124,3
Ukraina	117,8	121,9	130,9	138,4	144,3	142,0	133,2	131,4	127,8	130,6	129,3	135,0

Tabell 8. Antal mobilabonnemang per 100 invånare. Källa: *Världsbanken*.

Andel kredit- eller debetkortsinnehavare

Tabell 9 visar andelen av befolkningen över 15 år i Sverige respektive Ukraina som har ett kredit- eller debetkort.

	2011	2014	2017	2021
Sverige	97 %	98 %	99 %	99 %
Ukraina	39 %	47 %	55 %	72 %

Tabell 9. Andel av befolkningen över 15 år som har ett kredit- eller debetkort. Källa: *Världsbanken*.